

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

14. september 2023*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Direktiiv 79/7/EMÜ – Meeste ja naiste võrdne kohtlemine sotsiaalkindlustuse valdkonnas – Artikkel 6 – Riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette õiguse pensionilisale ainult naistele – Euroopa Kohtu eelotsus, mis võimaldab tuvastada, et need õigusnormid kujutavad endast otsest soolist diskrimineerimist – Halduspraktika, mille kohaselt kohaldatakse neid õigusnorme jätkuvalt nimetatud kohtuotsusest hoolimata – Eraldiseisev diskrimineerimine – Rahaline hüvitis – Menetluskulude ja advokaaditasudega seotud kulude hüvitamine

Kohtuasjas C-113/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Galicia autonoomse piirkonna kõrgeim kohus, Hispaania) 2. veebruari 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. veebruaril 2022, menetluses

DX

versus

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Prechal (ettekandja), kohtunikud M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl ja J. Passer,

kohtujurist: L. Medina,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– DX, esindaja: *abogado* J. de Cominges Cáceres,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

- Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), esindajad: *letradas* M. P. García Perea ja P. Madrid Yagüe,
- Hispaania valitsus, esindaja: L. Aguilera Ruiz,
- Euroopa Komisjon, esindajad: I. Galindo Martín ja A. Szmytkowska,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas (EÜT 1979, L 6, lk 24; ELT eriväljaanne 05/01, lk 215).
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille üheks pooleks on kahe lapse isa DX ja teiseks pooleks Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (riiklik sotsiaalkindlustusamet, Hispaania) ja Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (sotsiaalkindlustuskassa, Hispaania) ning milles vaieldakse INSSi keeldumise üle maksta DXile pensionilisa, mida on riigisiseste õigusnormide alusel õigus saada ainult naistel, kellel on vähemalt kaks bioloogilist või lapsendatud last.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 79/7 artiklis 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on sotsiaalkindlustuse valdkonnas meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte (edaspidi „võrdse kohtlemise põhimõte“) järkjärguline rakendamine artiklis 3 ettenähtud sotsiaalkindlustuse ja muu sotsiaalkaitse valdkondades.“

- 4 Direktiivi artiklis 2 on ette nähtud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse töötava elanikkonna – see tähendab töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning selliste töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate, kelle tegevus on katkenud haiguse, õnnetuse või sunnitud töötuse tõttu, samuti tööotsijate – ning pensionile jäänud või invaliidistunud töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes.“

- 5 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse:

- a) riiklike sotsiaalkindlustuskeemide suhtes, mis pakuvad kaitset järgmistel juhtudel:

- haigus,

- invaliidsus,
- vanadus,
- tööõnnetused ja kutsehaigused,
- töötus;

[...]“.

6 Direktiivi artikli 4 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Võrdse kohtlemise põhimõte tähendab, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, eriti seoses perekonnaseisuga, ning eelkõige siis, kui kõne all on:

- skeemide ulatus ja neile ligipääsu tingimused,
- sissemakse kohustus ja sissemaksete arvutamine,
- hüvitiste arvutamine, sealhulgas abikaasa ja ülalpeetavate puhul suurendatava hüvitise arvutamine, ning hüvitise saamise õiguse kestuse ja säilitamise tingimused.“

7 Direktiivi 79/7 artikli 5 kohaselt:

„Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevate õigus- ja haldusnormide tühistamine.“

8 Direktiivi artiklis 6 on sätestatud:

„Liikmesriigid võtavad oma siseriiklikes õigussüsteemides meetmed võimaldamaks isikutel, kes leiavad, et neid on võrdse kohtlemise põhimõtte eiramise tõttu õigusvastaselt koheldud, taotleda oma õiguste kaitset kohtu kaudu, olles vastava võimaluse korral esmalt pöördunud teiste pädevate organite poole.“

Hispaania õigus

9 Sotsiaalkindlustuse üldseaduse (Ley General de la Seguridad Social), kuninga 30. oktoobri 2015. aasta seadusandliku dekreediga 8/2015 (Real Decreto Legislativo 8/2015) heaks kiidetud konsolideeritud redaktsioonis (BOE nr 261, 31.10.2015, lk 103291) (edaspidi „LGSS“), artiklis 53 on sätestatud:

„1. Hüvitise saamise õigus aegub viie aasta jooksul alates päevast, mis järgneb päevale, mil hüvitise maksmise aluseks olev asjaolu aset leidis, kui käesolevas seaduses sätestatud eranditest ei tulene teisiti ja arvestades, et hüvitise määramise õiguslikud tagajärjed hakkavad kulgema kolm kuud enne vastava taotluse esitamise kuupäeva.

Kui juba määratud hüvitiste majanduslik sisu hüvitiste läbivaatamistaotlustest tulenevalt muutub, on uuest summast tulenevatel finantstagajärgedel tagasiulatuv jõud kuni kolm kuud alates taotluse esitamise kuupäevast. Maksimaalse tagasiulatuva jõu reeglit ei kohaldata sisuliste, faktiliste või aritmeetiliste vigade parandamise korral [...]“.

- 10 LGSSi (põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis) artikli 60 „Emaduse pensionilisa sotsiaalkindlustussüsteemi osamakselises pensionis“ lõikes 1 oli ette nähtud:

„Pensionilisa on õigus saada demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse naistel, kes on bioloogiliste või lapsendatud laste vanemad ja kellele makstakse sotsiaalkindlustussüsteemi mis tahes skeemi alusel osamakselist vanadus-, lese- või püsiva töövõimetuse pensioni.

See pensionilisa, mis on oma õiguslikult laadilt igast aspektist käsitatav osamakselise riikliku vanaduspensionina, on summa, mis saadakse nimetatud pensionide algsummale teatud protsendi kohaldamisel olenevalt laste arvust järgmise skaala järgi:

a) kahe lapse puhul: 5 protsenti.

[...]“.

- 11 22. märtsi 2007. aasta konstitutsioonilise seaduse 3/2007 naiste ja meeste tegeliku võrdsuse kohta (Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres) (BOE nr 71, 23.3.2007, lk 12611) artiklis 10 on sätestatud:

„Sellised toimingud [...], mis kujutavad endast soolist diskrimineerimist või põhjustavad seda, on algusest peale tühised ning nende alusel tekib [nende toimepanija] vastutus tegeliku, tõhusa ja tekitatud kahjuga proportsionaalse heastamise või hüvitamise korra alusel ning vajaduse korral diskrimineerimist ennetava tõhusa ja hoiatava sanktsioonide korra alusel.“

- 12 10. oktoobri 2011. aasta seaduse 36/2011 töökohtute kohta (Ley 36/2011 reguladora de la jurisdicción social) (BOE nr 245, 11.10.2011, lk 106584) (edaspidi „seadus 36/2011“) artikli 183 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Kui kohtulahendiga tuvastatakse rikkumine, peab kohus määrama kindlaks hüvitise suuruse, mis tuleb vajaduse korral hagejale välja mõista diskrimineerimise või tema põhiõiguste ja -vabaduste muul moel riivamise eest, võttes seejuures arvesse nii põhiõiguse riivest tulenevat mittevaralist kahju kui ka täiendavat kaudset kahju.

2. Kohus teeb otsuse kahju suuruse kohta, määrates selle kindlaks ligikaudselt, kui selle täpse suuruse tõendamine osutub liiga keeruliseks või kulukaks, et hüvitada kannatanule piisavalt talle tekitatud kahju ning ennistada ta võimaluste piires täielikult rikkumisele eelnenud olukorda, samuti selleks, et ennetada kahju.“

- 13 31. jaanuari 2020. aasta haldusjuhis 1/2020 (Criterio de Gestión 1/2020), mille on vastu võtnud INNSi Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica (korralduse ja õigusabi peadirektoraat) (edaspidi „haldusjuhis 1/2020“), oli sõnastatud järgmiselt:

„Kuni seadusemuudatuseni, mis on vajalik LGSS artikli 60 kohandamiseks [12. detsembri 2019. aasta kohtuotsusega Instituto Nacional de la Seguridad Social (emadepensionilisa) (C-450/18, EU:C:2019:1075)] [...], kehtestatakse järgmised selle korraldusasutuse toimimise juhised:

1. LGSS artiklis 60 ette nähtud pensionilisa püsiva töövõimetuse, vanadus- või lesepensionihulga puhul on jätkuvalt õigus saada ainult naistel, kes vastavad selles artiklis sätestatud nõuetele – nagu varem, kuni nimetatud artikli vastavat seadusemuudatust ei ole tehtud.

2. Eelmine lõige ei piira loogiliselt kohustust täita jõustunud kohtulahendeid, mille on teinud kohtud, kes on tunnustanud meeste õigust nimetatud pensionilisale [...].“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 14 INSS määras DXile, kes on kahe lapse isa, alates 10. novembrist 2018 täieliku püsiva töövõimetuse hüvitise, mis arvutatakse 1972,87 euro suuruse summa alusel. Selles haldusmenetluses ega seotud menetlustes ei taotletud sõnaselgelt ega antud automaatselt õigust LGSS artikli 60 lõikes 1 ette nähtud niinimetatud emaduse pensionilisale (edaspidi „kõnealune pensionilisa“) vanadus-, püsiva töövõimetuse või lesepensioni maksmise korral.
- 15 Tuginedes 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsusele Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa) (C-450/18, EU:C:2019:1075), millest tuleneb, et direktiiviga 79/7 on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, nagu on sätestatud LGSS artiklis 60, mis näevad kõnealuse pensionilisa maksmise ette ainult naistele, esitas DX 10. novembril 2020 INSSile taotluse tunnustada tema õigust saada seda pensionilisa 5% ulatuses talle makstavast püsiva töövõimetuse hüvitisest.
- 16 INSS jättis 17. novembri 2020. aasta otsusega (edaspidi „rahuldamata jätmise otsus“) taotluse rahuldamata.
- 17 DX esitas selle otsuse peale kaebuse Juzgado de lo Social n° 2 de Vigole (Vigo töökohus nr 2, Hispaania), kes 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsusele Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa) (C-450/18, EU:C:2019:1075) viidates tunnustas 15. veebruari 2021. aasta kohtuotsusega DXi õigust saada kõnealust pensionilisa, kuid ei rahuldanud koos kaebusega esitatud DXi kahju hüvitamise nõuet. Kohus määras 1. märtsi 2021. aasta määrusega kindlaks pensionilisa finantstagajärjed selliselt, et DXil oli õigus saada pensionilisa alates 10. augustist 2020 ja seega makstakse talle kõnealust pensionilisa ka nende kolme kuu eest, mis eelnesid tema 10. novembril 2020 esitatud taotlusele.
- 18 DX ja INSS esitasid selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Tribunal Superior de Justicia de Galiciale (Galicia autonoomse piirkonna kõrgeim kohus, Hispaania), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 19 Kui INSS on seisukohal, et seaduslikkuse põhimõtte kohaselt ei ole DXil õigust LGSS artikli 60 alusel taotletud pensionilisale, siis DX omalt poolt nõuab, et tunnustataks tema õigust pensionilisale alates kuupäevast, mil tal tekkis õigus pensioni saada, st alates 10. novembrist 2018, sest kui ta oleks naine, siis oleks teda sellest õigusest teavitatud alates sellest kuupäevast. Samal põhjusel nõuab ta diskrimineerimiskeelu rikkumise eest hüvitist, mis oleks heastav ja hoiatav.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib kõigepealt, et põhikohtuasjas on määrava tähtsusega küsimus see, kas – nagu ta ise kaldub arvama – haldusjuhises 1/2020 kirjeldatud ja avaldatud INSSi praktikat, et süstemaatiliselt keeldutakse meestele kõnealuse pensionilisa maksmisest ja sunnitakse neid seda nõudma kohtu kaudu, tuleb direktiivist 79/7 lähtudes käsitleda diskrimineerimisena, mis ei ole LGSS artiklist 60 tulenev diskrimineerimine, nagu on rõhutatud 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa) (C-450/18, EU:C:2019:1075).

- 21 Nimelt põhineb käesoleva kohtuotsuse punktis 17 mainitud 15. veebruari 2021. aasta kohtuotsus eeldusel, et rahuldamata jätmise otsus oli küll diskrimineeriv, kuid siiski kooskõlas riigisisese õigusega, mis ainsana on kõnealuse diskrimineerimise aluseks, mistõttu ei saa see, et põhikohtuasjas kõne all olev rahuldamata jätmine on diskrimineeriv, viia kahju hüvitamiseni INSSi poolt.
- 22 Seejärel on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, et juhul, kui rahuldamata jätmise otsus kujutab endast diskrimineerimist, mis ei ole LGSS artiklist 60 tulenev diskrimineerimine, siis millisest kuupäevast alates tuleb asjaomasele isikule kõnealust pensionilisa maksta, ja eelkõige, kas seda pensionilisa tuleb maksta tagasiulatuvalt alates kuupäevast, mil leidis aset asjaolu, mis on aluseks töövõimetuspensionile, millega pensionilisa on seotud.
- 23 Lõpuks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada esiteks seda, kas selleks, et heastada liidu õiguse rikkumine, mida rahuldamata jätmise otsus endast väidetavalt kujutab, piisab üldjuhul sellest, kui asjaomasele isikule määratakse tagasiulatuvalt kõnealune pensionilisa, ilma et oleks vaja maksta täiendavat hüvitist, või tuleb sellist hüvitist ikkagi maksta, et ühelt poolt hüvitada tekitatud varaline ja mittevaraline kahju ning teiselt poolt hoida ära selliste rikkumiste toimepanemist.
- 24 Teiseks tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul küsimus, kas liidu õiguse tõhususe tagamiseks on igal juhul asjakohane Juzgado de lo Social n° 2 de Vigo (Vigo töökohus nr 2) ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses kantud menetluskulud ja advokaaditasud kuluartiklina liidu õiguse rikkumise eest makstava hüvitise sisse arvata, samas kui riigisisese õiguse kohaselt ei saa menetluskulude ja advokaaditasudega seotud summasid INSSilt välja mõista, kuna tööõiguse asjades algatatud menetlused on kõigi menetlusosaliste jaoks tasuta.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Galicia autonoomse piirkonna kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
 - „1. Kas korraldusametuse praktikad, mis on sätestatud [haldusjuhises 1/2020], süstemaatiliselt keelduda [kõnealuse] pensionilisa maksmisest meestele ja sundida neid seda nõudma kohtu kaudu nagu apellanti käesolevas kohtuasjas, tuleb vastavalt [direktiivile 79/7] pidada selle direktiivi haldusnormide rikkumiseks, mis erineb õigusnormi rikkumisest, mis tuvastati 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa) [(C-450/18, EU:C:2019:1075)], mistõttu see haldusnormide rikkumine iseenesest kujutab endast soolist diskrimineerimist, arvestades et selle direktiivi artikli 4 kohaselt on võrdse kohtlemise põhimõte määratletud nii, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, ning et vastavalt selle artiklile 5 võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et tagada võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevate õigus- ja haldusnormide tühistamine?
 2. Kas eelmisele küsimusele antud vastusest lähtuvalt ja arvestades direktiivi 79/7 (eelkõige selle artiklit 6 ning võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid seoses liidu õiguse eiramise õiguslike tagajärgedega), tuleb pensionilisa kohtulikult tunnustamise jõustumise kuupäevaks pidada taotluse kuupäeva (tagasiulatuvalt kolm kuud) või peab see jõustumiskuupäev olema tagasiulatav kuni kuupäevani, millal tehti ja avaldati 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa) (C-450/18, EU:C:2019:1075), või kuupäevani, millal leidis aset selle püsiva töövõimetuse pensioni aluseks olev asjaolu, mille juurde [kõnealust] pensionilisa taotletakse?

3. Kas eelmistele küsimustele antud vastust ja kohaldatavat direktiivi (eelkõige selle artiklit 6 ning võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid seoses liidu õiguse rikkumise õiguslike tagajärgedega) arvestades tuleb määrata hüvitis kahju hüvitamiseks, millel on hoiatav mõju, kuna leitakse, et see, kui jõustumiskuupäevaks määratakse pensionilisa kohtuliku tunnustamise kuupäev, seda kahju ei kata, ning igal juhul, kas Juzgado de lo Socialis (töökohus) ja selle sotsiaalkolleegiumis tekkinud menetluskulude ja advokaaditasude summa tuleb ühe hüvitamisele kuuluva kuluartiklina kahjuhüvitise sisse arvata?“

Menetlus Euroopa Kohtus

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võttis 19. juuli 2022. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. augustil 2022, oma teise eelotsuse küsimuse tagasi selgitusega, et alates eelotsusetaotluse esitamise kuupäevast on Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) lahendanud 30. mai 2022. aasta kohtuotsusega küsimuse meestöötajatele emaduse pensionilisa maksmise kuupäeva kohta, otsustades, et selleks kuupäevaks on kuupäev, mil tekib õigus pensionile, millega nimetatud pensionilisa on seotud.
27. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab siiski, et esimene ja kolmas küsimus on põhikohtuasjas endiselt asjakohased, märkides samas, et ta jääb esimese küsimuse juurde üksnes siis, kui Euroopa Kohtu hinnangul on vastus sellele küsimusele vajalik kolmandale küsimusele vastamiseks.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus ja otsuse tegemise vajaduse võimalik äralangemine

28. INSS väidab, et esimene küsimus on vastuvõetamatu, kuna sellele küsimusele on juba vastatud tulenevalt asjaolust, et on vastu võetud uued juhised, mille eesmärk on kohandada selle ametiasutuse praktikat käesoleva kohtuotsuse punktis 26 viidatud riigisisese kohtupraktikaga. Hispaania valitsus on samuti seisukohal, et see küsimus on vastuvõetamatu, kuna selle küsimuse eesmärk ei ole liidu õiguse tõlgendamine, vaid üksnes riigisisese haldusorgani tegevuse kontrollimine liidu õiguse alusel.
29. Lisaks väidab INSS, et kolmas küsimus on vastuvõetamatu, kuna mitmes kohtuotsuses, mille Tribunal Supremo (kõrgeim kohus) on emaduse pensionilisa kohta teinud, kohtukuludid välja ei mõistetud, kuna see kohus leidis, et nende kohtuotsuste aluseks olnud kohtuasjad tõstatasid õiguslikke küsimusi. Hispaania valitsus leiab omalt poolt, et selle küsimuse ese on ära langenud, kuna kõnealuse pensionilisa tagasiulatuv maksmine, nagu seda on tunnustatud käesoleva kohtuotsuse punktis 26 viidatud riigisiseses kohtupraktikas, tähendaks rikkumiseelse olukorra taastamist, mis muudab igasuguse täiendava hüvitise ülearuseks.
30. Kõigepealt olgu märgitud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ETL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö raames üksnes põhikohtuasja menetleva ja selles tehtava kohtulahendi eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama (31. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Puig Gordi jt, C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 50).

- 31 Siit järeldub, et eeldatakse, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus esitatud küsimustele (18. mai 2021. aasta kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ jt, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ja C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 116).
- 32 Mis puutub esimesse küsimusse, siis ühest küljest puudutab see küsimus haldusjuhises 1/2020 sätestatud halduspraktika hindamist direktiivi 79/7 alusel. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgituste kohaselt tegi INNS seda praktikat järgides põhikohtuasja esemeks oleva rahuldamata jätmise otsuse. INNSi väide, et seda praktikat on nüüdseks muudetud, ei saa seega viia järelduseni, et esimene küsimus on vastuvõetamatu.
- 33 Teisest küljest tuleneb nii eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest kui ka esimese küsimuse sõnastusest, et see kohus soovib direktiivi 79/7, eelkõige selle artiklite 5 ja 6 tõlgendust, et hinnata rahuldamata jätmise otsuse õiguspärasust direktiivist tulenevaid nõudeid arvestades. Seega, vastupidi sellele, mida väidab Hispaania valitsus, ei palu see kohus Euroopa Kohtul endal sellist hinnangut anda.
- 34 Kolmanda küsimuse kohta tuleb märkida, et ühest küljest soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas põhikohtuasja asjaoludel tuleneb direktiivist 79/7 tema kohustus mõista INNSilt põhikohtuasja apellandi kasuks välja hoiatav hüvitis, mille sisse arvatakse vajaduse korral menetluskulude ja advokaaditasude summa, mis viimane on selles kohtus toimunud menetluses kandnud. Selles osas ei oma tähtsust asjaolu, et riigisiseses õiguses ei ole praegusel juhul ette nähtud võimalust mõista välja menetluskulud ja advokaaditasud, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus on pealegi rõhutanud, et just selle võimaluse puudumine oli põhjuseks, miks ta esitas kolmanda küsimuse.
- 35 Kui teisest küljest arvestada kolmanda küsimuse eset, mida äsja mainiti, ei saa nõustuda Hispaania valitsuse väitega, et see küsimus on kaotanud oma eseme. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib nimelt täpsemalt teada seda, kas põhikohtuasja asjaoludel piisab võrdse kohtlemise taastamiseks sellest, kui kõnealuse pensionilisa maksmise kuupäev määratakse kindlaks tagasiulatuvalt, nagu see valitsus väidab; seega puudutab see aspekt nimetatud küsimuse sisu.
- 36 Eelöeldust järeldub, et esimene ja kolmas küsimus on vastuvõetavad ning miski ei viita sellele, et kolmandale küsimusele ei ole enam vaja vastata.

Sisulised küsimused

- 37 Esimese ja kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 79/7, eelkõige selle artiklit 6, tuleb tõlgendada nii, et kui pädev asutus on jätnud rahuldamata meessoost kindlustatud isiku esitatud pensionilisa taotluse riigisiseste õigusnormide alusel, mille kohaselt makstakse pensionilisa üksnes naissoost kindlustatud isikutele, ehkki need õigusnormid kujutavad endast otsest soolist diskrimineerimist direktiivi 79/7 tähenduses, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus eelotsusemenetluses tehtud kohtuotsuses, mis tehti enne taotluse rahuldamata jätmise otsust, peab selle otsuse peale esitatud kaebust menetlev riigisisene kohus kohustama seda asutust mitte ainult maksma asjaomasele isikule taotletud pensionilisa, vaid maksma talle ka kahjuhüvitist, millel on hoiatav mõju, ning hüvitama talle sellega seoses kohtus kantud menetluskulud ja advokaaditasud, kui see otsus tehti

kooskõlas halduspraktikaga, mille kohaselt kohaldatakse neid õigusnorme jätkuvalt nimetatud kohtuotsusest hoolimata, kohustades seega huvitatud isikut õiguse pensionilisale saamiseks kohtusse pöörduma.

- 38 Kõigepealt tuleb meenutada, et ühelt poolt on Euroopa Kohus 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsuse Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa) (C-450/18, EU:C:2019:1075) punktides 39, 41, 66 ja 67 sisuliselt juba leidnud, et direktiivi 79/7 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis näevad naistele ette õiguse pensionilisale, kui neil on vähemalt kaks bioloogilist või lapsendatud last ja nad saavad riiklikust sotsiaalkindlustussüsteemist osamakselist püsiva töövõimetuse pensioni, samas kui meestel, kes on samasuguses olukorras, sellisele pensionilisale õigust ei ole, kuna need õigusnormid kujutavad endast otsest soolist diskrimineerimist selle direktiivi artikli 4 lõike 1 kolmanda taande tähenduses.
- 39 Nagu nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest, tehti rahuldamata jätmise otsus sama riigisisese sätte alusel, mis oli kõne all nimetatud kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas, nimelt LGSS artikli 60 lõike 1 alusel. See kohus ei kahtle seega, et selline riigisisene säte rikub võrdse kohtlemise põhimõtet, nagu see on ette nähtud direktiivi 79/7 artikli 4 lõikes 1.
- 40 Teiselt poolt lähtuvad esimene ja kolmas küsimus eeldusest, et arvestades põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormide diskrimineerivat laadi ja käesoleva kohtuotsuse punktis 26 viidatud kohtupraktikat, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus igal juhul lahendama põhikohtuasja nii, et põhikohtuasja apellandil on vähemalt õigus kõnealusele pensionilisale ja seda tagasiulatavalt alates kuupäevast, mil tal tekkis õigus püsiva töövõimetuse pensionile.
- 41 See eeldus on kooskõlas Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikaga, mille kohaselt juhul, kui on tuvastatud liidu õigusega vastuolus olev diskrimineerimine, ja kuni ei ole vastu võetud võrdset kohtlemist taastavaid meetmeid, saab võrdsuse põhimõtte järgimine olla tagatud üksnes seeläbi, et ebasoodsamasse olukorda seatud gruppi kuuluvatele isikutele antakse samad eelised, mis on soodustatud gruppi kuuluvatel isikutel. Niisugusel juhul peab liikmesriigi kohus jätma kohaldamata mis tahes diskrimineeriva riigisisese sätte, ilma et ta peaks eelnevalt taotlema või ootama ära selle sätte tühistamist seadusandja poolt, ning kohaldama ebasoodsamas olukorras olevate isikute grupi suhtes samu norme, mida kohaldatakse teise gruppi kuuluvate isikute suhtes (21. juuni 2007. aasta kohtuotsus Jonkman jt, C-231/06–C-233/06, EU:C:2007:373, punkt 39, ning 9. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, punktid 66 ja 67 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Selline kohustus on mitte ainult riigisisestel kohtutel, vaid ka kõigil riigiorganitel, sealhulgas riigisisestel haldusasutustel, kes vastutavad selle korra kohaldamise eest (vt selle kohta 10. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Grossmania, C-177/20, EU:C:2022:175, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Selle täpsustuse järel tuleb esimesena märkida, et niisugune üksikotsus nagu LGSS artikli 60 lõike 1 alusel tehtud rahuldamata jätmise otsus, mis on tehtud õigusnormide alusel, mis kujutavad endast otsest soolist diskrimineerimist direktiivi 79/7 artikli 4 lõike 1 tähenduses, on samamoodi diskrimineeriv nagu need õigusnormid, kuna see otsus kordab asjaomase isiku suhtes nende õigusnormide diskrimineerivaid elemente.
- 44 Niisuguse otsuse peale esitatud kaebust menetlev riigisisene kohus peab seega üldjuhul võtma käesoleva kohtuotsuse punktis 41 nimetatud meetme, et taastada võrdne kohtlemine.

- 45 Käesolevas asjas on eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski rõhutanud, et rahuldamata jätmise otsusega ei kohaldata üksnes riigisiseseid õigusnorme, mis on vastuolus direktiiviga 79/7, vaid see on ka tehtud kooskõlas halduspraktikaga, mida väljendab haldusjuhise 1/2020, mis avaldati pärast 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsust Instituto Nacional de la Seguridad Social (emade pensionilisa) (C-450/18, EU:C:2019:1075). Juhise kohaselt jätkab selles valdkonnas pädev asutus ehk INSS senikaua, kui LGSS artikkel 60 nimetatud kohtuotsusega kohandatakse, kõnealuse pensionilisa maksmist ainult naistele, kes vastavad selles sättes ette nähtud tingimustele, ilma et see piiraks kohustust täita jõustunud kohtulahendeid, millega tunnustatakse meeste õigust kõnealusele pensionilisale.
- 46 Neil asjaoludel tuleb täpsustada, et otsus, millega keeldutakse andmast meestele kõnealust pensionilisa ja mis on tehtud kooskõlas sellise halduspraktikaga, mis on lisaks vormistatud ametlikult avaldatud halduseeskirjas, võib – sõltumata põhikohtuasjas kõne all olevates õigusnormides sätestatud sisulistest tingimustest tulenevast otsesest soolisest diskrimineerimisest – meessoost kindlustatud isikuid kõnealuse pensionilisa maksmist reguleerivate menetluslike tingimuste osas diskrimineerida.
- 47 Isegi kui see praktika ei välista, et lõpuks taastatakse võrdne kohtlemine sellega, et meestele makstakse kõnealust pensionilisa, kui kohtulahend seda ette näeb, tähendab kõnesolev praktika siiski, et üksnes mehed on sunnitud taotlema oma õigust kõnealusele pensionilisale kohtu kaudu, mille tõttu peavad nad muu hulgas pensionilisa saamist kauem ootama ja olenevalt olukorrast kandma lisakulusid.
- 48 Teisena tuleb meenutada, et direktiivi 79/7 artikli 6 kohaselt peavad liikmesriigid võtma oma riigisisestes õigussüsteemides meetmed võimaldamaks isikutel, kes leiavad, et neid on soolise diskrimineerimise tõttu õigusvastaselt koheldud, taotleda oma õiguste kaitset kohtu kaudu, olles vastava võimaluse korral esmalt pöördunud teiste pädevate organite poole.
- 49 Niisugune kohustus eeldab, et kõnealused meetmed on piisavalt tõhusad, et jõuda direktiiviga 79/7 taotletava eesmärgini saavutada võimaluste tegelik võrdsus, mistõttu peavad need meetmed olema sellise võrdsuse taastamiseks sobivad, tagama tegeliku ja tõhusa kohtuliku kaitse ja neil peab olema diskrimineerimise toime pannud organi suhtes tegelik hoiatav mõju (vt töötingimuste, eelkõige töölt vabastamise tingimuste kohta 2. augusti 1993. aasta kohtuotsus Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, punktid 22 ja 24, ning 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, punktid 29 ja 31).
- 50 Kui asjasse puutuvale võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisele omaseid tunnuseid arvestades on võimaluste tegeliku võrdsuse taastamise eesmärgi saavutamiseks valitud meetmeks rahaline hüvitis, peab see olema piisav, võimaldamaks vastavalt kohaldatavatele riigisisestele normidele täielikult hüvitada diskrimineerimisega tegelikult tekitatud kahju (vt selle kohta 2. augusti 1993. aasta kohtuotsus Marshall, C-271/91, EU:C:1993:335, punktid 25 ja 26, ning 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, punktid 32 ja 33).
- 51 Samuti tuleb täpsustada, et kannatanule liikmesriikide kindlaks määratud üksikasjalike eeskirjade kohaselt kahjuhüvitise maksmine, mis hõlmab kogu soolise diskrimineerimisega tekitatud kahju, tagab sellise kahju heastamise või hüvitamise viisil, mis on hoiatav ja proportsionaalne (vt selle kohta 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, punkt 37).

- 52 Esiteks, kui tegemist on niisuguse otsusega, nagu on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 46, mis toob kaasa diskrimineerimise seoses kõnealuse pensionilisa maksmise sisuliste tingimustega ning diskrimineerimise seoses sama pensioni maksmist reguleerivate menetlustingimustega, ei saa selle otsuse peale esitatud kaebust menetlev riigisisene kohus piirduda sellega, et võtab asjaomase meessoost kindlustatud isiku kasuks käesoleva kohtuotsuse punktis 41 nimetatud meetme, mis seisneb selles, et tunnustatakse tagasiulatavalt tema õigust kõnealusele pensionilisale.
- 53 Kuigi niisugune tagasiulatuv tunnustamine võimaldab üldjuhul taastada võrdse kohtlemise kõnealuse pensionilisa saamise sisuliste tingimuste osas, ei ole see sobiv selleks, et heastada kahju, mis kindlustatud isikul on tekkinud nende menetlustingimuste diskrimineeriva laadi tõttu.
- 54 Sellest jäeldub, et lisaks kõnealuse pensionilisa tagasiulatuvale tunnustamisele peab kindlustatud isik saama kasutada ka käesoleva kohtuotsuse punktis 50 meenutatud meetet, milleks on kahju piisav rahaline hüvitamine, mis tähendab, et see peab kohaldatavate riigisiseste õigusnormide kohaselt võimaldama täielikult hüvitada diskrimineerimisega tegelikult tekitatud kahju.
- 55 Praegusel juhul nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et Hispaania õiguses on niisugune võimalus tõepoolest ette nähtud, kuna seaduse 36/2011 artiklist 183 tuleneb, et sotsiaalkindlustuse valdkonnas pädevad kohtud peavad maksma diskrimineerimise ohvritele kahjuhüvitist, et taastada nende diskrimineerimisele eelnenud olukord ja aidata kaasa kahju ennetamise eesmärgi saavutamisele.
- 56 Selles kontekstis tuleb teiseks täpsustada, et tekkinud kulusid, sealhulgas menetluskulusid ja advokaaditasusid, mida asjaomane kindlustatud isik kandis selleks, et taotleda oma õigust kõnealusele pensionilisale, peab olema võimalik rahalise hüvitisena arvesse võtta, kui need kulud on tingitud sellest, et tema suhtes kohaldati pensionilisa maksmist reguleerivaid menetlustingimusi, mis on diskrimineerivad.
- 57 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 50, peab see direktiivi 79/7 artiklil 6 põhinev hüvitis võimaldama täielikult hüvitada diskrimineerimisega tegelikult tekitatud kahju.
- 58 Seega ei saa jätta arvesse võtmata kulusid, mida asjaomane isik pidi kandma seetõttu, et tema suhtes kohaldati diskrimineerivaid menetlustingimusi, sealhulgas vajaduse korral menetluskulusid ja advokaaditasusid, mis on seotud kohtumenetlustega, mille ta pidi oma õiguste kaitseks algatama.
- 59 Praegusel juhul ilmneb käesoleva kohtuotsuse punkti 55 arvestades ja kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu tehtud kontrollist ei selgu teisiti, et seaduse 36/2011 artikkel 183 võimaldab sellel kohtul mõista põhikohtuasja apellandi kasuks välja direktiivi 79/7 artiklist 6 tuleneva täieliku rahalise hüvitisega ja seega ka hüvitisega, mis hõlmab menetluskulusid ja advokaaditasusid, mis ta on kandnud seoses õiguse kõnealusele pensionilisale saamiseks kohtusse pöördumisega.
- 60 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutas, ei ole seejuures tähtsust asjaolul, et Hispaania tööõiguse menetlusnormide kohaselt ei ole tal võimalik mõista menetluskulusid välja põhikohtuasjas kõne all oleva diskrimineerimise eest vastutavalt asutuselt, kuna need menetlusnormid ei hõlma menetluskulude ja advokaaditasu hüvitamist, vaid viimane on lahutamatu osa asjaomasele isikule makstavast täielikust hüvitisest, mida nõuab käesoleva kohtuotsuse punktis 50 viidatud kohtupraktika.

- 61 Kuigi iga liikmesriigi õiguskorras tuleb kehtestada selle hüvitise ulatuse kindlaksmääramise kord, sealhulgas tähtsus, mis tuleb omistada asjaolule, et aset leidnud diskrimineerimine on tingitud pädeva asutuse tahtlikust tegevusest, ei tohi see kord mingil juhul kahjustada nimetatud hüvitise olemust (vt analoogia alusel 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus *Gutiérrez Naranjo jt*, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punktid 65 ning 71).
- 62 Kõike eeltoodut arvesse võttes tuleb esimesele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 79/7, eelkõige selle artiklit 6, tuleb tõlgendada nii, et kui pädev asutus on jätnud rahuldamata meessoost kindlustatud isiku esitatud pensionilisa taotluse riigisiseste õigusnormide alusel, mille kohaselt makstakse pensionilisa üksnes naissoost kindlustatud isikutele, ehkki need õigusnormid kujutavad endast otsest soolist diskrimineerimist direktiivi 79/7 tähenduses, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus eelotsusemenetluses tehtud kohtuotsuses, mis tehti enne taotluse rahuldamata jätmise otsust, peab selle otsuse peale esitatud kaebust menetlev riigisisene kohus kohustama seda asutust mitte ainult maksuma asjaomasele isikule taotletud pensionilisa, vaid maksuma talle ka hüvitist, mis võimaldab kohaldatavate riigisiseste normide kohaselt täielikult hüvitada diskrimineerimisega tegelikult tekitatud kahju, sealhulgas kohtus kantud menetluskulud ja advokaaditasud, kui see otsus tehti kooskõlas halduspraktikaga, mille kohaselt kohaldatakse neid õigusnorme jätkuvalt nimetatud kohtuotsusest hoolimata, kohustades seega asjaomast isikut õiguse pensionilisale saamiseks kohtusse pöörduma.

Kohtukulud

- 63 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas, eelkõige selle artiklit 6,

tuleb tõlgendada nii, et

kui pädev asutus on jätnud rahuldamata meessoost kindlustatud isiku esitatud pensionilisa taotluse riigisiseste õigusnormide alusel, mille kohaselt makstakse pensionilisa üksnes naissoost kindlustatud isikutele, ehkki need õigusnormid kujutavad endast otsest soolist diskrimineerimist direktiivi 79/7 tähenduses, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus eelotsusemenetluses tehtud kohtuotsuses, mis tehti enne taotluse rahuldamata jätmise otsust, peab selle otsuse peale esitatud kaebust menetlev riigisisene kohus kohustama seda asutust mitte ainult maksuma asjaomasele isikule taotletud pensionilisa, vaid maksuma talle ka hüvitist, mis võimaldab kohaldatavate riigisiseste normide kohaselt täielikult hüvitada diskrimineerimisega tegelikult tekitatud kahju, sealhulgas kohtus kantud menetluskulud ja advokaaditasud, kui see otsus tehti kooskõlas halduspraktikaga, mille kohaselt kohaldatakse neid õigusnorme jätkuvalt nimetatud kohtuotsusest hoolimata, kohustades seega asjaomast isikut õiguse pensionilisale saamiseks kohtusse pöörduma.

Allkirjad